

УДК 377.131.11

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2022.1.2.26>

Igor ROSKVAS

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Хмельницький національний університет, вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький, Україна, 29000

ORCID: 0000-0001-8211-1841

Бібліографічний опис статті: Росквас, І. (2022). Кейс-технології як засіб організації самостійної роботи студента. *Acta Paedagogica Volynienses*, 1, 170–175, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.1.2.26>

КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Статтю присвячено особливостям застосування кейс-технологій у процесі організації самостійної роботи студентів. Автором запропоновано визначення «кейс-технології»; прослідковано шляхи розвитку кейс-технологій та їхній сучасний стан; виокремлено виклики, які стоять перед викладачем у процесі організації самостійної роботи студентів; запропоновано рекомендації щодо застосування викладачем кейс-технологій у процесі організації самостійної роботи студентів.

У статті зазначено, що у стандартах закладів вищої освіти значно збільшуються нормативи часу, відведеного на самостійну роботу студентів. У зв'язку з цим перед викладачем постає питання ефективної організації самостійної роботи студентів. Нові умови передбачають значну індивідуалізацію навчального процесу за активної позиції особи студента. Пошук шляхів удосконалення якості підготовки фахівців змушує заклади вищої освіти переглядати як зміст освіти та навчання, так і технологію процесу творення. Сучасний стан підготовки фахівців у закладах вищої освіти диктує необхідність пошуку нових шляхів підвищення якості їх теоретичної підготовки, готовності до самостійної творчої праці, а головне – засобів і методів підготовки випускника до практичної та професійної діяльності. У вирішенні цього питання може допомогти застосування кейс-технологій.

На переконання автора статті, використання кейс-технологій дає можливість організувати навчальний процес таким чином, що кожен студент отримує можливість опанувати навчальний матеріал за окремими темами, предметами на різних рівнях, але не нижче базового, залежно від його здібностей та індивідуальних особливостей. З-поміж низки різноманітних викликів, з якими зіштовхується кожен студент, вважаємо за необхідне виокремити такі: студент, який вибирає собі спеціальність (найчастіше за порадою батьків), не завжди досить активний у навчальному процесі, не може самостійно виконувати, вивчати будь-які теми, практичні завдання, творчо підходити до вирішення поставленої проблеми.

Ключові слова: кейс-технології, самостійна робота, студент, навчальна діяльність, методи навчання, технології навчання.

Ihor ROSKVAS

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Foreign Languages, Khmelnytskyj National University, Instytutska str., 11, Khmelnytskyj, Ukraine, 29000

ORCID: 0000-0001-8211-1841

To the cite of the article: Roskvas, I. (2022). Keys-tekhnohohiyi yak zasib orhanizatsiyi samostiynoyi roboty studenta [Case technologies as a mean of organizing students' independent work]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 1, 170–175, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.1.2.26>

CASE TECHNOLOGIES AS A MEAN OF ORGANIZING STUDENTS' INDEPENDENT WORK

The article is devoted to the peculiarities of the use of case technologies in the process of students' independent work organizing. The definition of 'case technology' has been offered; the ways of development of case technologies and their current state have been traced; the challenges facing the teacher in the process of organizing students independent work have been highlighted; recommendations for the use of case technology by the teacher in the process of organizing students' independent work have been offered by the author.

The author of the article noted that the standards of higher educational institutions significantly increase the standards of time spent on independent work by students. In this regard, the teacher is faced with the question of effective organization of students' independent work. The new conditions provide for a significant individualization of the educational process with an active position of the student. The search for ways to improve the quality of training forces higher educational

institutions to review both the content of education and training, and the technology of the creative process. The current state of training in higher education dictates the need to find new ways to improve the quality of their theoretical training, readiness for independent creative work, and most importantly the means and methods of preparing graduates for practical and professional activities. The use of case technologies can help in solving this problem.

According to the author of the article, the use of case technologies provides an opportunity to organize the learning process in such a way that each student will have the opportunity to master the study material on specific topics, subjects at different levels, but not below basic one. This is organized due to students' abilities and individual characteristics. Among a number of different challenges faced by each student, we consider it necessary to single out the following: a student who chooses a specialty (often on the advice of parents), not always active enough in the learning process, cannot perform independently, study any topics, practical tasks, creative approach to solving the problem.

Key words: case technologies, independent work, student, educational activity, teaching methods, learning technologies.

Актуальність дослідження. У світлі модернізації освіти України принципово змінюється позиція викладача. Він перестає бути носієм «об'єктивного знання», яке може передати студенту. Його головним завданням стає мотивування студентів на прояв ініціативи та самостійності. Викладач повинен організувати самостійну діяльність студентів таким чином, щоб кожен із них міг би реалізувати свої здібності та інтереси. Проблема організації самостійної роботи стає особливо актуальною із запровадженням модульно-рейтингової системи, де на неї відведено велику кількість годин.

У стандартах закладів вищої освіти значно збільшуються нормативи часу, відведеного на самостійну роботу студентів. У зв'язку з цим перед викладачем постає питання ефективної організації самостійної роботи студентів. Нові умови передбачають значну індивідуалізацію навчального процесу за активної позиції особи студента. Пошук шляхів удосконалення якості підготовки фахівців змушує заклади вищої освіти переглядати як зміст освіти та навчання, так і технологію процесу творення. Сучасний стан підготовки фахівців у закладах вищої освіти диктує необхідність пошуку нових шляхів підвищення якості їхньої теоретичної підготовки, готовності до самостійної творчої праці, а головне – засобів і методів підготовки випускника до практичної та професійної діяльності. У вирішенні цього питання може допомогти застосування кейс-технологій.

Теоретичні та практичні аспекти особливостей застосування кейс-технологій у процесі самостійної роботи студентів закладів вищої освіти є предметом дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців: В.П. Беспалько, А. Джеймс, Р.К. Джін, Є.С. Полат, Л.Г. Семушиної, Н.Г. Ярошенко тощо.

Метою дослідження є вивчення особливостей застосування кейс-технологій у процесі

самостійної роботи студентів закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема становлення самостійної активної особистості студента в ході його підготовки до майбутньої професійної діяльності – одна із ключових. Найважливішим аспектом самостійної роботи є розвиток навичок творчості, пізнавальної активності, самостійності й системності мислення для необхідності успішного вирішення життєвих та професійних завдань, з якими неминуче зіткнуться молоді спеціалісти. Організація такого виду навчальної діяльності супроводжується цілою низкою таких проблем, як:

- відсутність чітких методик самостійної роботи;

- визначення реального бюджету часу студентів та його раціонального використання;

- визначення шляхів оптимального поєднання навчальної пізнавальної та наукової роботи студентів у навчальному процесі;

- не завжди простежується цільова практична цінність окремої дисципліни, що вивчається, її функція;

- мало уваги приділяється підготовці викладача, здатного шляхом застосування нових технологій та активних методів навчання організувати творчу самостійну діяльність студента, допомагати йому у виборі професійних орієнтирів (Панфилова, 2009: 33–35). Таким чином, нові умови передбачають значну індивідуалізацію навчального процесу за активної позиції особи студента в процесі навчання.

Сьогодні з-поміж низки різноманітних викликів, з якими зіштовхується кожен студент, вважаємо за необхідне виокремити такі: студент, який вибирає собі спеціальність (найчастіше за порадою батьків), не завжди досить активний у навчальному процесі, не може самостійно виконувати, вивчати будь-які теми, прак-

тичні завдання, творчо підходити до вирішення поставленої проблеми. Тому перед викладачем постає питання: як організувати навчальний процес, щоб сформувати у студента активне ставлення до навчально-пізнавальної діяльності; які технології навчання можна застосувати?

На наше переконання, організувати навчальний процес необхідно таким чином, за якого кожен студент матиме можливість опанувати навчальний матеріал за окремими темами, предметами на різних рівнях, але не нижче базового, залежно від здібностей студента та його індивідуальних особливостей. При цьому виникає інше питання: як оцінити результат роботи студента? У цьому разі за критерії оцінки діяльності студента повинні братися його зусилля щодо оволодіння навчальним матеріалом, творчого його застосування. Освітній процес повинен не тільки враховувати здібності й можливості студентів, але й з огляду на них максимально сприяти розвитку особистості. Засвоєння навчального матеріалу розглядається як двобічний процес, в якому результатом є засвоєння нормативної системи знань і вмінь, але не менш важливе й оволодіння способами діяльності вчення.

Сьогодні здійснення принципу індивідуалізації навчання варто здійснювати з урахуванням створення кейс-технологій. Для їх впровадження необхідна клопітка і серйозна робота з оснащення в достатній кількості комп'ютерної техніки, а також у підготовці методичної та інформаційної бази у створенні навчального процесу. Це забезпечить реалізацію методів активного навчання в підвищенні якості підготовки фахівців з урахуванням зростання вимог в умовах ринку.

Кейс-метод виник на початку ХХ століття в Школі бізнесу Гарвардського університету (США). Спочатку кейс-технології розроблялися для навчання юристів та менеджерів. Натепер дані технології широко використовуються у всіх освітніх закладах, у тому числі в закладах вищої освіти. Кейс-технологія – це інтерактивна технологія для короткострокового навчання на основі реальних чи вигаданих ситуацій, спрямована не так на освоєння знань, як на формування у студентів нових якостей та вмінь. Головне її призначення – розвивати здатність опрацьовувати різні проблеми і знаходити їх вирішення, навчитися працювати з інформацією (Полат, 2001).

«Кейс» (від англ. case – випадок, обставина) – сукупність навчальних матеріалів, у яких сформульовані практичні проблеми, що передбачають колективний чи індивідуальний пошук їх вирішення. «Кейс» – це «портфель» із повним комплектом навчальних матеріалів до кожної з дисциплін. При цьому використовуються як звичайні навчальні посібники, так і їх електронні версії на різноманітних носіях, а також у вигляді мультимедійних комп'ютерних програм (Сурмин, 2002: 96–98).

Кейс-технологія передбачає складання індивідуального плану для кожного студента на початку навчання. Кожен студент отримує так званий кейс, який містить пакет навчальної літератури, мультимедійний відеокурс, віртуальну лабораторію і навчальні програми на носіях різного роду, а також електронний робочий зошит. У процесі вивчення матеріалу курсу студент учиться шукати необхідну інформацію з різноманітних джерел, надсилати результати виконання практичних завдань, лабораторних робіт тощо.

Ця технологія є синтезом проблемного навчання, інформаційно-комунікативних технологій, методу проєктів. У кейс-методі головною дійовою особою є той, хто навчається. Мета кейс-методу – спільними зусиллями групи проаналізувати ситуацію за конкретного стану справ і виробити практичне рішення. Завданням цього є максимальна активізація самостійної роботи кожного студента з вирішення проблеми (Jin, 1989: 18).

Ідеї кейс-технології досить прості. По-перше, метод призначений для отримання знань за темами, де немає однозначної відповіді на поставлене питання, а є кілька відповідей, які можуть конкурувати за рівнем істинності. По-друге, акцент навчання – на виробленні (а не оволодінні) прийомів співтворчості студента та викладача. Звідси важлива відмінність методу кейсу від традиційних методик – студент рівноправний з іншими студентами та викладачем у процесі обговорення проблеми. По-третє, результатом застосування методу стають знання та набуті в роботі навички.

Виконувати кейси рекомендується в п'ять етапів:

- перший етап – знайомство із ситуацією, її особливостями;
- другий етап – виокремлення основної проблеми (основних проблем), виділення факторів та персоналій, які можуть реально впливати;

– третій етап – пропозиція концепцій чи тем для «мозкового штурму»;

– четвертий етап – аналіз наслідків прийняття того чи іншого рішення;

– п'ятий етап – результат – пропозиція одного чи кількох варіантів (послідовності дій), вказівки на можливі проблеми, механізми їх запобігання та вирішення (Шимутина, 2009: 172–179).

Підсумки роботи з навчальною ситуацією можна проводити як у письмовій, і в усній формі. Презентація результатів аналізу кейсу та звіт про проведenu роботу можуть бути як груповими, так й індивідуальними залежно від складності та обсягу завдання. Індивідуальна презентація формує у студентів почуття відповідальності, зібраності, волі; групова – аналітичні здібності, вміння узагальнювати матеріал, системно бачити проект. Будь-який кейс дає можливість викладачеві використовувати його на різних етапах навчального процесу: на стадії навчання, на стадії перевірки результатів навчання.

Використання кейсів у процесі навчання зазвичай ґрунтується на таких двох методах, як:

1. Гарвардський метод – відкрита дискусія.

2. Альтернативний метод – метод пов'язаний з індивідуальним чи груповим опитуванням, під час якого студенти роблять формальну усну оцінку ситуації та пропонують аналіз представленого кейсу, свої рішення та рекомендації. Цей метод полегшує викладачеві здійснення контролю, розвиває у студентів комунікативні навички, вчить їх чітко висловлювати свої думки. Однак цей метод менш динамічний, ніж Гарвардський метод. У вільній дискусії викладач зазвичай ставить спочатку питання: «Як ви думаєте, яка тут основна проблема?» Потім він керує дискусією, вислуховуючи аргументи за і проти та пояснення до них і контролюючи процес дискусії, але не її зміст, чекаючи наприкінці письмового аналізу кейсу від окремого учасника групи. Цей звіт здається або в кінці дискусії, або через деякий час, що дозволяє студентам більш ретельно проаналізувати всю інформацію, отриману в ході дискусії (Michiel et al., 1989).

Добре складений кейс має відповідати конкретним вимогам:

– у кейсі має бути поставлена актуальна дослідницька проблема, яка не має очевидного чи однозначного рішення;

– кейс повинен відповідати поставленим завданням та тематиці курсу;

– кейс повинен містити достатню кількість інформації для проведення аналізу та знаходження рішення і дослідження проблеми, описаної в ньому.

У кейсі може бути представлена суперечлива інформація, що спричинить дискусію між студентами, необхідність аргументації своєї точки зору та відстоювання своєї позиції.

Важливою перевагою цієї групи технологій є можливість більш оперативного керівництва студентом, його виховання у процесі спілкування з викладачем та групою, що є незаперечною перевагою традиційних форм очного навчання. Навчально-методичні матеріали, що використовуються в цій групі технологій, відрізняються повнотою та цілісністю системно організованого комплексу навчальних матеріалів. До їхніх переваг можна віднести:

– доступність (можливість організації самостійної роботи як в електронній бібліотеці, так і вдома);

– наочність (барвисті ілюстрації, відеофрагменти, мультимедіа-компоненти, схеми, квантований текст із виділеними важливими визначеннями тощо);

– звуковий супровід лекцій;

– наявність інтерактивних завдань;

– анімовані приклади розв'язання завдань;

– можливість нелінійної роботи з матеріалом (Беспалько, 2002).

Розроблення технології навчання викладачем – це творчий процес, що полягає в аналізі цілей, можливостей та виборі форм, методів і засобів навчання, що забезпечують реалізацію цілей та можливостей. Це і вибір особистих уподобань викладача. Практично – це постійна розумова пошукова і творча діяльність, яка вимагає від викладача додаткових зусиль. Використання кейс-технологій у навчальному процесі призводить до зміни пізнавального та творчого потенціалу випускника.

Застосовуючи кейс-метод, викладач виступає в ролі спостерігача (слухача), а не відіграє роль наставника. Це дозволяє студентам бачити, шукати творчий підхід, самостійно приймати рішення та знаходити правильні й оригінальні відповіді на проблемні питання. Дана технологія допомагає підвищити інтерес студентів до предмета, що вивчається, розвиває у студентів такі якості, як соціальна активність, комуніка-

бельність, уміння слухати і грамотно викладати свої думки. Застосування кейс-технологій передбачає творчу роботу студентів із науковою літературою, інформацією на електронних носіях, у мережі Інтернет. Принципова відмінність кейс-технології в тому, що це не повторення за викладачем, не переказ параграфа чи статті, не відповідь на питання викладача, це аналіз конкретної ситуації, який змушує підняти пласт знань і застосувати їх на практиці.

Таким чином, упровадження кейс-технології в процес навчання зробить його більш продуктивним і дозволить організувати самостійну роботу студентів. Навчаючись на основі кейс-технологій, студенти виявляють самостійність у плануванні своєї діяльності, а також формують професійну готовність, оскільки самостійно вибирають шляхи досягнення поставлених завдань. Процес навчання, побудований на даній технології, дозволяє студентам опанувати систему знань та вмінь їх використання у професійній діяльності та самоосвіті, а також сприяє розвитку активності особистості в навчальному процесі та формуванню пізнавальних інтересів.

Висновки. Отже, для ефективної організації навчального процесу, який би відповідав сучасним вимогам, необхідно:

– змінювати цілі та завдання навчального процесу;

– змінювати методiku діяльності викладачів;

– змінювати систему взаємодії викладачів та студентів.

Надання свободи вибору студентам сприяє: формуванню професійної готовності, оволодінню системою знань та вмінь і творчого їх використання у професійній діяльності та самоосвіті; кваліфікованому та незалежному вирішенню професійних завдань; баченню, самостійному рішенню і коригуванню професійної діяльності; орієнтуванню в різноманітні навчальних програм, посібників, літератури та вибору найбільш ефективних у застосуванні; здійсненню саморефлексії для подальшого професійного, творчого зростання та соціалізації особистості.

Таким чином, практична реалізація нових технологій можлива за рахунок розроблення та впровадження в навчальний процес інформаційно-освітніх середовищ, які є найбільш ефективною формою всіх раніше відомих програмних засобів навчального призначення. Їх доцільно використовувати в навчальній та особливо в самостійній інформаційно-пошуковій діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Наказ Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002 «Про національну доктрину розвитку освіти». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення: 09.01.22).
2. Закон України від липня 2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 10.01.22).
3. Беспалько В.П. Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика третьего тысячелетия). Москва, 2002.
4. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / под. ред. Е.С. Полат. Москва, 2001.
5. Панфилова А.П. Инновационные педагогические технологии: Активное обучение : уч. пос. для студ. высш. учеб. завед. Москва : Издательский центр «Академия», 2009. 192 с.
6. Семушина Л.Г., Ярошенко Н.Г. Содержание и технологии обучения в средних специальных учебных заведениях. Москва, 2001.
7. Ситуационный анализ, или анатомия кейс-метода / под. ред. д-ра социологических наук, профессора Ю.П. Сурмина. Киев : Центр инноваций и развития, 2002. 286 с.
8. Смолянинова О.Г. Дидактические возможности метода case-study в обучении студентов. URL: http://ipps.institute.sfukras.ru/sites/ipps.institute.sfukras.ru/files/publications/53_0.pdf (дата звернення: 10.01.22).
9. Шимутин Е. Кейс-технологии в учебном процессе. *Народное образование*. 2009. № 2. С. 172–179.
10. Jin R.K. Case Study Research: Design and Methods. Newbury Park (CA): Sage, 1989. 50 p.
11. Michiel R., James A. Leenders. Erskine Case research: the case writing process. Research and publications division. School of business administration, the University of Western Ontario. London–Canada, 1989.

REFERENCES:

1. Nakaz prezydenta Ukrayiny vid 17.04.2002 № 347/2002 «Pro natsional'nu doktrynu rozvytku osvity» [‘About the National Doctrine of Education Development’] [Electronic resource] Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>. (Date of application: 09.01.22). (in Ukrainian).

2. Zakon Ukrayiny vid lypnya 2014 roku № 1556-VII «Pro vyshchu osvitu» [‘About the Higher education’] [Electronic resource] Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. (Date of application: 10.01.22). (in Ukrainian).
3. Bepal’ko V.P. (2002) Obrazovanye y obuchenye s uchastyem komp’yuterov (pedahohyka tret’eho tysyacheletyya) [Education and training with the participation of computers (pedagogy of the third millennium)]. M. (in Russian).
4. Novye pedahohicheskie i informatsionnye tekhnolohii v sisteme obrazovaniya (2001) [New pedagogical and information technologies in the system education] / Pod. ped. E.S. Polat. M. (in Russian).
5. Panfilova A.P. (2009) Innovatsionnyye pedagogicheskiye tekhnologii: Aktivnoye obucheniyе: uch.pos. dlya stud. vyssh.ucheb.zaved. [Innovative pedagogical technologies: Active learning: uch.pos. for students of higher educational institutions] /A.P. Panfilova. M.: Publishing Center ‘Academy’, 192 s. (in Russian).
6. Semushina L.G., Yaroshenko N.G. (2001) Soderzhaniye i tekhnologii obucheniya v srednikh spetsial’nykh uchebnykh zavedeniyakh. [Content and technology of education in secondary specialized educational institutions]. M. (in Russian).
7. Situatsionnyy analiz, ili anatomiya keys-metoda (2002) [Situational analysis, or anatomy of the case method] / Pod. red. d-ra sotsiologicheskikh nauk professora Surmina Yu.P., Kiev: Center for Innovation and Development, 286 s. (in Russian).
8. Smolyaninova O.G. Didakticheskiye vozmozhnosti metoda case-study v obuchenii studentov [Didactic possibilities of the case-study method in teaching students] [Electronic resource] Access mode: http://ipps.institute.sfukras.ru/sites/ipps.institute.sfukras.ru/files/publications/53_0.pdf. (Date of application: 10.01.22). (in Russian).
9. Shimutina Ye. (2009) Keys-tekhnologii v uchebnom protsesse. [Case technologies in the educational process.]. // Public education, №2. S.172-179. (in Russian).
10. Jin, R.K. (1989) Case Study Research: Design and Methods. Newbury Park (CA): Sage, 50 p.
11. Michiel, R., & James, A. Leenders. (1989) Erskine Case research: the case writing process. Research and publications division. School of business administration, the University of Western Ontario. London–Canada.